

Forsikringsvilkår

Livsforsikringssselskapet

Nordea Liv Norge AS

- **Innskuddspensjon med forvaltning i garantiporteføljen**
- **Pensjonskapitalbevis og fortsettelsesforsikring så langt vilkårene passer**
- **Kollektive livrenter så langt vilkårene passer og annet ikke følger av forsikringsavtalen**

Forsikringsvilkår - Livsforsikringssselskapet Nordea Liv Norge AS

Innskuddspensjon - forvaltning i garantiporteføljen

Innledning

Hvilke lover og regler som gjelder

- Lov om obligatorisk tjenestepensjon av 21.12.2005 nr. 124
- Lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold av 24. november 2000 nr. 81
- Lov om foretakspensjon av 24. mars 2000 nr. 16
- Lov om forsikringsavtaler (FAL) av 16. juni 1989 nr. 69
- Lov om forsikringsvirksomhet av 10. juni 2005 nr. 44
- Lov om skatt av formue og inntekt av 26. mars 1999
- Lov om verdipapirfond av 12. juni 1981 nr. 52
- Lov om tjenestepensjon av 13. desember 2013 nr. 106
- Andre relevante bestemmelser gitt i eller med hjemmel i lov

Hvilke forsikringsvilkår som gjelder

Disse forsikringsvilkårene gjelder f.o.m. 01.04.2018 og erstatter tidligere vilkår fra Livsforsikringssselskapet Nordea Liv Norge AS.

For forsikringsavtalen gjelder disse forsikringsvilkår (jfr. likevel § 19), særskilt avtale med vedlegg (heretter kalt avtalen) inngått mellom arbeidsgiver og Livsforsikringssselskapet Nordea Liv Norge AS (heretter kalt Nordea Liv), samt bestemmelser inntatt i forsikringsbeviset.

Forsikringsbeviset gjelder foran avtalen og forsikringsvilkårene. Forsikringsbeviset, avtalen og forsikringsvilkårene gjelder foran fravikelige lovbestemmelser.

§ 1 Forklaring til begrep

Arbeidsdyktig: Ved krav til full arbeidsdyktighet menes 100 % arbeidsdyktig i en fulltidsstilling.

Foretak: Aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltpersonforetak og ethvert annet rettssubjekt som har arbeidstaker i sin tjeneste.

Fripolise: Fullt betalt forsikring som er opparbeidet ved samtlige premier som er betalt for medlemmet, herunder eventuelle beløp som er overført fra annen pensjonsinnretning samt garantert avkastning.

Medlemmer: Arbeidsgiver og arbeidstakere som oppfyller vilkårene for medlemskap i avtalen og hvor melding om opptak er mottatt av Nordea Liv. Som medlem regnes også arbeidstaker som er blitt ufør mens vedkommende var i foretakets tjeneste og som er innvilget uførepensjon og/eller betalingsfritak. Medlemmer som har startet uttak av alderspensjon og har sluttet i foretaket, regnes ikke som medlem.

Arbeidstakere med midlertidig opphold i arbeid

a) **Arbeidstakere i permisjon i henhold til lov**

Arbeidstakere som er i lovbestemt permisjon for et fastsatt tidsrom, og forutsettes og skulle gjenoppta arbeidet i foretaket, skal være medlem i avtalen.

b) **Arbeidstakere i permisjon i henhold til avtale med foretaket**

Dersom en ansatt får innvilget permisjon i henhold til avtale med foretaket er det arbeidsgivers regelverk/retningslinjer som fastsetter om og i hvilken grad vedkommende fortsatt skal være medlem av pensjonsavtalen og dermed ha rett til opptjening i permisjonstiden. Arbeidsgivers regelverk/retningslinjer for rett til medlemskap i

permisjonstiden skal være av generell karakter og gjelde likt for alle ansatte.

c) **Arbeidstakere som er permitterte**

Med mindre det fremkommer særskilt i pensjonsavtalen, skal arbeidstakere som er permitterte som følge av driftsinnskrenkninger ikke være medlem av avtalen.

Pensjonskapital: Den til enhver tid innestående verdi av de innskudd som er foretatt i samsvar med innskuddsplanen.

Premiereserve: Avsetning til dekning av kontraktsmessige forpliktelser inklusive administrasjonsreserve til dekning av fremtidige kostnader.

Samboer: Reguleres i lov om innskuddspensjon § 1-2 bokstav p og lov om foretakspensjon § 1-2 (2) bokstav f, som p.t. lyder:

Samboer: Person som medlemmet:

- a) har felles bolig og felles barn med, eller
- b) lever sammen med i ekteskaps- eller partnerskapslignende forhold når det godtgjøres at forholdet har bestått uavbrutt de siste fem år før dødsfallet, og det ikke forelå forhold som ville hindre at lovlig ekteskap eller partnerskap ble inngått.

§ 2 Ikrafttredelse og utvidelse av forsikringen

Arbeidsdyktighet

1. **Ikrafttredelse**

Forsikringen trer i kraft når avtalen er akseptert av foretaket og Nordea Liv har mottatt melding om at første innbetaling er godskrevet Nordea Livs bankkonto. Innbetalingen må inneholde den nødvendige informasjon for å kunne henføre denne til riktig avtale.

Nordea Liv er, som en del av Nordea-gruppen, underlagt et strengt regelverk for å forhindre at våre produkter og tjenester blir benyttet til økonomisk kriminalitet og/eller til finansiering av terrorvirksomhet. Forsikringstaker, forsikrede og andre personer som kan knyttes til forsikringsavtalen er pålagt å skaffe til veie all informasjon og dokumentasjon som Nordea Liv finner nødvendig for å imøtekomme dette regelverket. Dersom foretaket er en frivillig organisasjon skal de retningslinjer som følger av bransjenormer og bransjestandere følges.

Nordea Liv kan velge ikke å gjennomføre etablering av avtalen eller endre omfanget av avtalen dersom krav nevnt over ikke blir møtt, eller dersom det foreligger mistanke om hvitvasking og/eller finansiering av terrorvirksomhet fra forsikringstaker, forsikrede eller andre personer som kan knyttes til forsikringsavtalen.

Videre kan Nordea Liv avslutte eksisterende kundeforhold dersom Nordea Liv har saklig grunn til å mistenke at Nordea Livs produkter eller tjenester blir benyttet som verktøy for hvitvasking eller til terrorfinansiering.

Dersom forsikringen ved ikrafttredelsen omfatter færre enn fem arbeidstakere er tilknytning av risikoytelse for den enkelte arbeidstaker betinget av at Nordea Liv godkjenner egenerklæring om helse. Risikoytelse tilknyttes med virkning fra dato for godkjent egenerklæring om helse. Ovennevnte betingelser gjelder også ved opptak av nye

medlemmer, dersom antall arbeidsdyktige medlemmer i forsikringen på dette tidspunkt er færre enn fem. For arbeidsgiver (innehaver) gjelder nevnte betingelser om helseerklæring både ved opptak i forsikringen og ved senere pensjonsforhøyelser.

Dersom forsikringsavtalen er flyttet fra annen pensjonsleverandør til Nordea Liv, opprettholdes eventuelt avslag på uførepensjon, barnetillegg til uførepensjon og etterlattedekninger gitt av avgivende selskap.

2. Utvidelse

Utvidelse av forsikringen skjer for eksempel ved at de forsikringsytelser som er fastsatt for det enkelte medlem, blir forhøyet eller ved at nye risikoytelser knyttes til avtalen. Ved utvidelse kreves skriftlig melding fra foretaket og godkjenning av Nordea Liv.

Dersom antall arbeidsdyktige medlemmer i avtalen er færre enn 5, gjelder betingelsene i pkt. 1 for enhver utvidelse av forsikringen.

Ved enhver utvidelse av forsikringen kan Nordea Liv for utvidelsen beregne premien etter annet forsikringsteknisk beregningsgrunnlag og legge til grunn andre vilkår. Foretar Nordea Liv en slik endring, underrettes foretaket.

3. Arbeidsdyktighet

Forsikringen trer kun i kraft for de arbeidstakere som ved innmelding er helt arbeidsdyktig. Det er en forutsetning at foretaket bekrefter dette skriftlig. Arbeidstaker som ikke er helt arbeidsdyktig skal likevel ved innmelding tas opp i forsikringens alderspensjon.

Tilsvarende krav om arbeidsdyktighet gjelder ved endring av medlemmets dekninger og ved utvidelse av forsikringen.

§ 3 Opplysningsplikt

1. Når en forsikring blir brakt i stand, plikter foretaket å gi alle nødvendige opplysninger som er av betydning, og som Nordea Liv ber om. De opplysninger som gis, må være riktige og fullstendige. Dette inkluderer også informasjon om reelle rettighetshavere.

Blir opplysningsplikten ikke oppfylt, gjelder om Nordea Livs ansvar det som er bestemt i FAL §§ 13-2 til 13-4. Er Nordea Liv fri for ansvar, oppheves forsikringen, og pensjonskapitalen/premiereserven utbetales til den som har betalt innskudd/premie.

2. Bestemmelsene i punkt 1 får tilsvarende anvendelse ved utvidelse av forsikringen.
3. Bestemmelsene i punktene 1 og 2 gjelder tilsvarende for medlemmet og medlemmets forsikring når forsikringen er betinget av helseerklæring.
4. Behandling av personopplysninger
  - a) *Formål med registrering av personopplysninger*
Formålet med registreringen er å oppfylle avtalen Nordea Liv har inngått med foretaket.
  - b) *Mottak og innhenting av personopplysninger*
Nordea Liv mottar opplysninger om medlemmer i pensjonsordningen fra foretaket, fra andre livsforsikringsselskap eller fra Norsk Pensjon. Nordea Liv har også rett til å innhente og registrere opplysninger som ikke er underlagt lovbestemt

taushetsplikt. Nordea Liv er behandlingsansvarlig for de personopplysningene som Nordea Liv registrerer om sine kunder, medlemmer og andre.

c) Registrerte opplysninger

Opplysninger som registreres er blant annet medlemmets navn, adresse, fødsels- og personnummer, lønn, stillingsprosent, informasjon om arbeidsdyktighet, tidligere opptjente rettigheter samt eventuell uføregrad, skattetrekk og kontonummer for medlemmer som mottar utbetaling. Opplysninger om barn ved utbetaling av barnetillegg til uførepensjon. Videre registreres også helseopplysninger der dette er et vilkår etter § 2. Relevante opplysninger registreres i forbindelse med utbetaling fra etterlattedekninger.

d) Kontroll av personopplysninger

De innhentede opplysninger vil kunne bli kontrollert mot offentlig tilgjengelige kilder og forsikringsbransjens sentrale registre: Nemda for helsevurdering og Register over forsikringsøkere og forsikrede.

e) Medlemmets innsynsrett

Medlemmene i pensjonsordningen har innsynsrett i henhold til personopplysningsloven av 14. april 2000, nr 31.

f) Utlevering av personopplysninger

Personopplysninger utleveres som hovedregel ikke uten skriftlig samtykke fra den registrerte. Der hvor Nordea Liv har lovbestemt rapporteringsplikt/opplysningsplikt til offentlige myndigheter, vil personopplysninger kunne utleveres.

g) Overføring av personopplysninger

Etter skriftlig fullmakt fra foretaket overføres relevante opplysninger til andre pensjonsleverandører som en del av foretakets vurdering eller gjennomføring av flytting av pensjonsforsikringen.

h) Personopplysninger ved utbetaling av uførepensjon

For behandling av personopplysninger ved søknad om uføredokumenter viser vi til vilkårenes § 11 – Melding om krav.

Mer informasjon om hvordan vi behandler personopplysninger og hvilke rettigheter som er knyttet opp mot dette, finnes på nordea.no/liv

§ 4 Betaling av innskudd og premie

1. Innskudd/premie generelt

Foretaket betaler innskudd/premie forskuddsvis til Nordea Liv under ett for alle medlemmene som forsikringen omfatter. Innskudd/premie for forsikringen forfaller til betaling etter angitt betalingsfrist.

2. Innskudd til alderspensjon

- a) Ved forsinket innbetaling fordeles innskuddet på de enkelte medlemmers konti etter at dette er mottatt og identifisert av Nordea Liv. Det enkelte medlem får således ikke avkastning på kapitalen fra avtalt dato. For tidlig innbetaling innebærer at medlemmets konto godskrives før avtalt dato.
- b) Ved delinnbetalinger blir skyldig restbeløp trukket fra Innskuddsfondet, og summen blir fordelt på de enkelte medlemmers konti. Dersom innbetalt beløp sammen med innstående i innskuddsfondet er for lite i forhold

til hva som er avtalt for terminen, blir beløpet stående i innskuddsfondet til manglende innskudd er innbetalt. Når manglende innskudd er betalt, fordeles samlet innskudd på de enkelte medlemmers konti. Dersom det er innbetalt for mye, vil det overskytende bli godskrevet innskuddsfondet.

- c) Dersom innbetalt beløp sammen med innestående i innskuddsfondet er for lite i forhold til hva som er avtalt for terminen, blir beløpet stående i innskuddsfondet til manglende innskudd er innbetalt. Når manglende innskudd er betalt, fordeles samlet innskudd på de enkelte medlemmers konti. Dersom det er innbetalt for mye, vil det overskytende bli godskrevet innskuddsfondet.
- d) Dersom avtalt innskudd ikke er innbetalt til Nordea Liv innen 6 måneder etter avtalt dato (jfr. punkt 1) og det ikke er midler i innskuddsfond til dekning av innskuddet, vil Nordea Liv sende varsel til foretaket om opphør av pensjonsforsikringen i samsvar med FAL § 19-6. Den videre fremgangsmåte er som angitt i § 10.
- e) Dersom medlemmet dør, skal det ikke lenger betales innskudd for medlemmet. Betalt innskudd inngår i sin helhet i pensjonskapitalen og anvendes slik som beskrevet i pkt. 2.

3. Forvaltning av forsikringens midler

Nordea Liv forvalter innbetalte midler i den garanterte porteføljen.

4. Mislighold av innskudds- /premiebetaling

Innskudd/premier som betales innen angitt betalingsfrist, regnes å være betalt i rett tid. Henstand fra betalingsfristens utløp kan avtales på vilkår partene blir enige om. Lengre henstand enn 6 måneder fra betalingsfristens utløp vil ikke kunne avtales uten at medlemmene blir underrettet. Med Finanstilsynets godkjenning kan det likevel i særlige tilfeller gis lengre henstand enn 6 måneder uten slik underretning.

Hvis første innskudd/premie ikke er betalt innen betalingsfristen eller avtalt lengre henstand, opphører forsikringen etter at lovbestemt varsel er sendt og forsikringstilfelle som måtte være inntruffet fører ikke med seg noen erstatningsplikt for Nordea Liv. Blir innskudd/premie ikke betalt innen utløpet av betalingsfrist eller avtalt lengre henstand, og det ikke er midler i innskudds-/premiefond til dekning av innskudd/premie, opphører forsikringen i henhold til lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold § 13-1 (3) og lov om foretakspensjon § 15-1 (3). Det blir i tilfelle ved opphøret tatt dekning for risikopremie i henstandstiden i den eventuelle premiereserve som er samlet opp for forsikringen. Den videre fremgangsmåten ved opphør er som angitt i § 14.

For foretakets plikt til å betale renter av premie ved betalingsmislighold, gjelder lov om renter ved forsinket betaling av 17. desember 1976 nr. 100.

§ 5 Alderspensjon

1. Utbetaling av pensjon

a) Uttak av alderspensjon

Medlemmet kan ta ut alderspensjon tidligst fra fylte 62 år med mindre annet (særaldersgrenser) er avtalt. Ved uttak av alderspensjon utstedes pensjonskapitalbevis med rett til straks begynnende alderspensjon. Det stilles ikke krav til at alderspensjon fra forsikringen må

tas ut samtidig med uttak av alderspensjon fra folketrygden. Det stilles heller ikke krav til at medlemmet ikke har heltids- eller deltidsstilling i foretaket eller hos annen arbeidsgiver.

Pensjonskapital tilknyttet pensjonskapitalbevis blir forvaltet i pensjonsspareavtale i Nordea Liv, med mindre medlemmet på utbetalingstidspunktet bestemmer at kapitalen skal konverteres til pensjonsforsikringsavtale.

For å starte utbetaling av alderspensjon, må Nordea Liv ha mottatt melding fra medlemmet senest to måneder før ønsket utbetalingsmåned.

b) Delvis uttak av alderspensjon

Medlemmet kan ta ut delvis alderspensjon. Ved delvis uttak utstedes pensjonskapitalbevis for den del av pensjonskapitalen som skal benyttes til alderspensjon. Graden av uttak av pensjonskapitalen som tas ut, kan likevel ikke utgjøre mindre enn 20 % av folketrygdens grunnbeløp på uttakstidspunktet. Størrelsen av uttaket kan endres ved fylte 67 år, med mindre annet (særaldersgrenser) er avtalt, og deretter en gang hver 12. måned. Dette er likevel ikke til hinder for fullt uttak av alderspensjon på et hvert tidspunkt.

Arbeidstaker som mottar uførepensjon fra forsikringen, kan ikke samtidig ta ut alderspensjon i den utstrekning samlet pensjonsgrad overstiger 100 %.

c) Arbeid etter uttak av alderspensjon

Arbeidstakere som etter uttak av pensjon fra pensjonsordningen og mens pensjonen utbetales fortsatt har fulltids- eller deltidsstilling i foretaket, beholder sitt medlemskap i pensjonsordningen. Arbeidstakere har krav på fortsatt innbetaling av innskudd, premie for innskuddsfritak under uføret, samt premie for eventuelle andre risikoytelser som måtte være tilknyttet avtalen. Premie for innskuddsfritak og eventuelle andre risikoytelser betales likevel bare til fylte 67 år, med mindre annet (særaldersgrenser) er avtalt. Innskudd som innbetales for medlemmet etter uttak av pensjon, tilføres pensjonskapitalen og anvendes ved endring av pensjonsgrad.

Etter fullt uttak av alderspensjon får pensjonskapitalbeviset overført ny kapital på bakgrunn av nye innskudd hvert års 1.1.

d) Utbetalingsperiode

Alderspensjon skal utbetales til fylte 77 år, men likevel ikke i mindre enn 10 år. Medlemmet kan kreve at pensjonen skal utbetales over en lengre utbetalingsperiode. Utbetalingstiden settes likevel ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig pensjon kommer opp på et nivå på om lag 20 % av folketrygdens grunnbeløp på uttakstidspunktet.

e) Kollektiv livrente

For kollektive livrenter vil det kunne være avtalefestet avvikende regler for utbetaling av pensjon. Disse vil fremkomme i avtalen.

2. Anvendelse av pensjonskapital ved medlemmets død

Når skriftlig melding om dødsfall er mottatt, benyttes pensjonskapitalen til pensjon til etterlatte og beregnes pr. den dag medlemmet dør.

- a) *Barnepensjon*
Når et medlem dør, skal pensjonskapitalen først benyttes til å sikre pensjon til barn medlemmet ved sin død forsørger eller plikter å forsørge. Årlig pensjon er maksimert til 1 G pr. barn og utbetales til og med den måned barnet fyller 21 år.
- b) *Pensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer*
Hvis pensjonskapitalen overstiger det som trengs for å sikre pensjon til etterlatte barn, eller hvis ingen barn har rett til pensjon, skal pensjonskapitalen benyttes til å sikre pensjon til ektefelle, eventuelt til gjenlevende fraskilt ektefelle i samsvar med ekteskapsloven § 86, registrert partner eller samboer. Slik pensjon skal utbetales med varighet som avtalt med berettigede, likevel i minst 10 år. Utbetalingstiden settes likevel ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig pensjon kommer opp på et nivå på om lag 20 % av folketrygdens grunnbeløp på uttakstidspunktet.
- c) *Utbetaling til dødsboet*
Dersom et medlem ikke etterlater seg barn, ektefelle, registrert partner eller samboer, skal pensjonskapitalen utbetales som engangsbeløp til dødsboet.
- d) *Dersom forsikringen er en kollektiv livrente:*
Ved dødsfall tilfaller evt. pensjonskapital/premiereserve forsikringskollektivet.

3. *Generelt*

Hvis det er avtalt at pensjonen skal opphøre når pensjonsmottaker når en bestemt alder, skjer dette ved utgangen av måneden før medlemmet når denne alder.

Når den som er berettiget til pensjon dør, opphører pensjonen ved utgangen av måneden etter døds måneden. Eventuell gjenstående pensjonskapital følger arvelovens regler.

Enhver pensjon blir utbetalt til den berettigede mot den dokumentasjon som Nordea Liv finner nødvendig. Kostnader som påløper ved forvaltning og administrasjon av pensjonskapitalbevis, dekkes av den berettigede til pensjonskapitalbeviset.

§ 6 Pensjon til ektefelle, registrert partner og samboer

- Med ektefellepensjon menes pensjon til gjenlevende ektefelle, eventuelt til gjenlevende fraskilt ektefelle i samsvar med bestemmelsene i ekteskapslovgivningen. Registrert partner har de samme rettigheter som en ektefelle. Forsikringen kan omfatte etterlattepensjon til samboer i samsvar med lov om foretakspensjon § 7-8.
- Hvis forsikringen omfatter ektefellepensjon, inntreter retten til denne pensjon (jfr. likevel punkt 4) fra første dag i den måned medlemmet dør. Pensjonen utbetales til og med måneden etter ektefellens død. Hvis det er avtalt at ektefellepensjonen skal settes ned eller skal opphøre når ektefellen når en bestemt alder eller etter et bestemt antall år, skjer dette ved utgangen av måneden før dette tidspunkt. Dersom forsikringen også omfatter rett til barnepensjon, fortsetter utbetalingen av ektefellepensjon etter lov om foretakspensjon likevel inntil retten til barnepensjon opphører i henhold til avtalen.

Det avgjøres etter den ekteskapslovgivning som gjelder til

enhver tid om fraskilt ektefelle har rett til ektefellepensjon.

- Når ektefellepensjonen er tegnet uten reserveoppbygging/fripolisrettigheter, faller retten til ektefellepensjon bort ved utmelding av forsikringen eller ved medlemmets død etter fylte 67 år, eventuelt ved lavere særaldersgrense dersom dette er avtalt.
- Rett til pensjon inntreter ikke når ekte-/partnerskapet er etablert, eller kriteriene for å bli regnet som samboer først er oppfylt etter at medlemmet har fylt 65 år eller etter at medlemmets arbeidsevne er varig nedsatt med 50 % eller mer.
- Når det blir aktuelt å utbetale etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer må den dokumentasjon som Nordea Liv finner nødvendig fremlegges.

§ 7 Barnepensjon

- Hvis forsikringen omfatter barnepensjon, inntreter retten til denne pensjon (jfr. likevel punkt 4) fra første dag i den måned medlemmet dør. Pensjonen utbetales til og med den måned barnet når den alder som er fastsatt i avtalen (jfr. likevel punkt 2). Dør barnet før det når denne alder, utbetales pensjonen til og med måneden etter barnets død. Hvis det er avtalt at barnepensjonen skal begynne å løpe eller skal forhøyes når barnet når en bestemt alder, inntreter retten til pensjonen, eventuelt forhøyelsen, fra første dag i den måned barnet når denne alder. Retten til barnepensjon gjelder for medlemmets egne barn, adoptivbarn og andre barn som medlemmet plikter å forsørge eller forsørget.
- For barn som er 100 % varig arbeidsufør ved den fastsatte opphørsalder for barnepensjonen, og som på dette tidspunkt hadde rett til barnepensjon, utbetales barnepensjonen videre uforandret så lenge barnet er 100 % varig arbeidsufør.
- Når barnepensjonen er tegnet uten reserveoppbygging/fripolisrettigheter, faller retten til barnepensjon bort ved utmelding av forsikringen eller ved medlemmets død etter fylte 67 år, eventuelt ved lavere særaldersgrense dersom dette er avtalt.
- For å få utbetalt barnepensjon må den dokumentasjon som Nordea Liv finner nødvendig fremlegges.
- Barnepensjonen skal deles likt på alle barn med rett til pensjon. Er det avtalt at pensjonen skal forhøyes når barnet når en bestemt alder, skal den forhøyede pensjonen deles likt mellom barn som har nådd denne alder.

§ 8a Uførepensjon i fripolise og kollektiv livrente så langt det passer

- Dersom avtalen omfatter uførepensjon og inntektsevnen som følge av uførhet er nedsatt med 20 % eller mer, inntreter retten til uførepensjonen fra forsikringen 12 måneder etter inntektsevnen ble redusert. Det forutsettes at hensiktsmessig behandling og hensiktsmessige tiltak for å bedre arbeidsevnen er gjennomført, samt at det er dokumentert at inntektsevnen er nedsatt på grunn av skade, sykdom eller lyte, i en slik grad at medlemmet ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid. Uførepensjonen utbetales så lenge uføregraden er minst 20 %, men ikke lenger enn til medlemmet fyller 67 år (eventuelt til lavere særaldersgrense dersom dette er avtalt) eller dør.

2. Størrelsen av uførepensjonen retter seg til enhver tid etter graden av arbeidsuførhet. Hel arbeidsuførhet gir rett til hel uførepensjon, og delvis arbeidsuførhet gir rett til delvis uførepensjon. Er uføregraden etter folketrygden fastsatt til 50 % eller mer, skal uføregraden i folketrygden legges til grunn ved beregning av uførepensjon fra forsikringen. Når særlige grunner tilsier det, kan uføregraden fastsettes på annen måte, ref. punkt 3.
3. I de tilfeller vi ikke legger til grunn uføregrad i folketrygden, fastsetter vi uføregraden på grunnlag av den nedsatte inntektsevnen som sykdommen eller ulykkestilfellet etter en objektiv vurdering kan antas å ha medført. Når graden blir fastsatt, skal det tas hensyn til medlemmets arbeidsinntekt før arbeidsuførheten inntrådte, og til arbeidsinntekt og arbeidsmuligheter etter dette tidspunkt. Ikke bare medlemmets tidligere arbeid, men ethvert arbeid som kan passe for vedkommende, skal tas i betraktning. Hvis skifte av arbeid er nødvendig for helt eller delvis å gjenvinne arbeidsevnen, skal det likevel i en rimelig overgangstid tas hensyn til i hvilken grad medlemmet kan utføre sitt vanlige arbeid.
4. For å få utbetalt uførepensjon må den dokumentasjon som Nordea Liv finner nødvendig fremlegges.
5. Hvis uførepensjonen omfatter barnetillegg, utbetales dette i henhold til den opphørsalder som er avtalt for barnepensjon, men likevel ikke lenger enn det utbetales uførepensjon.

Barnetillegget gjelder også for 100 % varig arbeidsuføre barn som har passert overnevnte opphørsalder, dersom 100 % varig arbeidsuførhet inntraff før denne alder, og barnet faktisk blir forsørget av medlemmet. Slikt barnetillegg utbetales så lenge det utbetales uførepensjon til medlemmet, likevel ikke lenger enn til forsørgeransvaret opphører eller barnet friskmeldes.
6. For uførepensjon i livrenter som er tegnet uten reserveoppbygging/ fripoliserettighet, faller retten til å få innvilget pensjon bort ved utmelding av forsikringen.

§ 8b Uførepensjon etter lov om tjenestepensjon

1. *Vilkår for rett til uførepensjon/ midlertidig uførepensjon*
Dersom forsikringen omfatter uførepensjon og inntektsevnen som følge av uførhet er varig nedsatt med 20 % eller mer, inntreffer retten til uførepensjonen fra forsikringen tidligst 12 måneder etter inntektsevnen ble redusert. Det forutsettes at hensiktsmessig behandling og hensiktsmessige tiltak for å bedre arbeidsevnen i samsvar med reglene i folketrygdloven § 12-5 er gjennomgått, eller forsøkt gjennomgått.

Midlertidig uførepensjon kan utbetales når medlemmet har framsatt krav på arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, og det må antas at kravet blir innvilget.

Ved uføregrad lavere enn folketrygdens krav til utbetaling av arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd, kan midlertidig uførepensjon tidligst utbetales 12 måneder etter det er tilstrekkelig dokumentert at inntektsevnen er nedsatt på grunn av skade, sykdom eller lyte, i en slik grad at medlemmet ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid. For at pensjonen skal kunne utbetales må i tillegg hensiktsmessig behandling og hensiktsmessige tiltak for å bedre arbeidsevnen i samsvar

med reglene i folketrygdloven § 12-5 være gjennomgått, eller forsøkt gjennomgått.

Ved utbetaling av arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, kan medlemmet kun motta den del av midlertidig uførepensjonen fra forsikringen som utgjør differansen mellom 70 % av lønn og beregnede arbeidsavklaringspenger. Eventuell pensjon som ikke utbetales til medlemmet, overføres til forsikringens premiefond.

Uførepensjonen/ midlertidig uførepensjon utbetales så lenge inntektsevnen er redusert med minst 20 %, men ikke lenger enn til medlemmet fyller 67 år (eventuelt til lavere særaldersgrense dersom dette er avtalt) eller dør.

2. *Beregning av uførepensjon/ midlertidig uførepensjon*
Opplysning om uførepensjonens størrelse fremkommer i medlemmets forsikringsbevis. Dersom fastsatt uføregrad er lavere enn 100 % reduseres pensjonen etter graden av uførhet.

For medlemmer som får sin inntektsevne gradvis redusert over flere år som følge av helseforhold, skal det ved beregning av pensjon tas utgangspunkt i medlemmets lønnsgrunnlag før slik skade, sykdom eller lyte oppstod. Dette gjelder likevel kun dersom foretaket underretter Nordea Liv om slike forhold når medlemmet får en lønnsreduksjon.

3. *Samordning mot tidligere rettigheter og eventuelle unntak*
Ved beregning av uførepensjon/ midlertidig uførepensjon gjøres det fradrag for uførepensjon fra fripoliser og pensjonsbevis. Ved utbetaling av uførepensjon skal det også gjøres fradrag for oppsatte rettigheter (offentlig tjenestepensjon).

Medlemmet skal, på forespørsel, opplyse om rettigheter som nevnt over. Informasjon om tidligere rettigheter som er gjort tilgjengelig i Norsk Pensjon, vil bli hensyntatt ved beregning av uførepensjon/ midlertidig uførepensjon.

Dersom slike opplysninger ikke er blitt registrert i Nordea Liv, eller hensyntatt i uførepensjonen som fremkommer på forsikringsbeviset, og det på utbetalingstidspunktet eller senere fremkommer opplysninger om at slike rettigheter likevel finnes, skal det på dette tidspunktet gjøres fradrag i eventuell ytelse som kommer til utbetaling. Det vil også kunne medføre krav om etteroppgjør i forhold til allerede utbetalt ytelse.

Dersom fripoliser, pensjonsbevis eller oppsatt rettighet dekker inntektstap ved uførhet som ikke omfattes av uføretrygden eller uførepensjon fra foretakets pensjonsordning, skal slikt fradrag likevel ikke foretas. Eksempel på dette kan være fripoliser som er utstedt på et høyere lønnsgrunnlag enn det som er dekket i denne forsikringen.

4. *Nedsatt inntektsevne*
Ved innvilgelse av uførepensjon/ midlertidig uførepensjon fastsettes uføregraden på bakgrunn av nedsatt inntektsevne. Vurderingen av hvor mye inntektsevnen er redusert bygger på en sammenligning av inntektsmuligheter før og etter uføretidspunktet.

Inntektsmuligheter før uføretidspunktet fastsettes til medlemmets normale årslønn i foretaket. Inntektsmuligheter etter uføretidspunktet bygger på en vurdering av den inntekt

medlemmet forutsetter å kunne skaffe seg ved å utnytte sin restinntektsevne ved ethvert arbeid som medlemmet nå kan utføre. Inntekt før og etter uførhet justeres i samsvar med senere regulering av folketrygdens grunnbeløp.

Uføreggraden fastsettes gradert i trinn på fem prosent.

Er inntektsevnen redusert gradvis over flere år, kan det tas utgangspunkt i inntektsevne før skade, sykdom eller lyte oppstod.

Uføreggrad fastsatt etter folketrygdloven skal normalt legges til grunn.

5. Endring av uføregrad/ inntektsevne

Blir inntektsevnen ytterligere nedsatt etter at uføregrad er fastsatt kan medlemmet kreve at det blir fastsatt ny uføregrad.

Ved økt inntektsevne etter at uføregraden er fastsatt vil uføregraden beholdes uendret. Det skal istedenfor foretas inntektsfradrag i uførepensjonen. Ved utbetaling av midlertidig uførepensjon vil endring i inntektsevne medføre endring i uføregrad.

6. Fradrag for arbeidsinntekt for uførepensjon

Det foretas inntektsfradrag i uførepensjonen til et medlem som, i et kalenderår, har pensjonsgivende arbeidsinntekt som overstiger inntekt etter uførhet lagt til grunn ved fastsettelse av uføregraden.

Reduksjon av uførepensjonen gjøres i henhold til regler fastsatt i lov om tjenestepensjon § 8-9.

Medlemmet skal opplyse Nordea Liv om forventet inntekt og endringer i inntekt.

Dersom det er utbetalt for lite eller for mye pensjon skal det foretas et etteroppgjør. For mye utbetalt pensjon kan inndrives uten hensyn til skyld og kan avregnes ved å trekke i fremtidige utbetalinger av uførepensjon og alderspensjon. Krav om tilbakekreving av for mye utbetalt uførepensjon er tvangsgrunnlag for utlegg.

7. Uførepensjonen er tegnet uten reserveoppbygging/pensjonsbevisrettighet. Retten til å få innvilget pensjon faller bort ved utmelding av forsikringen.

8. For å få utbetalt uførepensjon/midlertidig uførepensjon må den dokumentasjon som Nordea Liv finner nødvendig fremlegges.

9. Dersom uførepensjonen omfatter barnetillegg, utbetales dette for hvert barn under 18 år til og med den måned barnet fyller 18 år, men likevel ikke lenger enn det utbetales uførepensjon. Barnetillegg utbetales også ved midlertidig uførepensjon.

§ 9 Begrensninger i retten til uførepensjon og innskudds- og premiefritak

1. Retten til uførepensjon inntreffer ikke når arbeidsuførheten skyldes:
  - a) skade som er fremkalt med forsett av medlemmet selv,
  - b) sykdom eller lyte som medlemmet hadde og må antas å ha kjent til ved inntredelsen i forsikringens uføredekninger og som innen 2 år deretter

medfører arbeidsuførhet. For utvidelse av uførepensjonen som ikke skyldes generell lønnsforhøyelse hos foretaket, gjelder tilsvarende bestemmelse. 2-årsfristen regnes da fra den dag pensjonen blir utvidet.

Hvis medlemmet før opptaket i forsikringen var med i annen foretakspensjonsordning og det ikke har vært avbrudd i risikodekningen, regnes 2-årsfristen fra opptaket i den nye forsikringen for den del av uførepensjonen som overstiger den uførepensjon vedkommende var sikret i den tidligere ordning. For den resterende del regnes 2-årsfristen fra opptaket i den tidligere foretakspensjonsordning.

2. Retten til uførepensjon faller bort for den tid som ligger lengre tilbake enn 3 år fra den dag kravet kom inn til Nordea Liv. Dette gjelder likevel ikke hvis kravet blir fremsatt innen 3 år regnet fra den dag den som setter frem kravet tidligst kunne ha gjort det gjeldende etter at medlemmet hadde fått kunnskap om de omstendigheter som begrunner det.
3. Retten til uførepensjon kan falle bort dersom medlemmet ikke oppfyller vilkårene for krav om ytelse etter lov om folketrygd.
4. Ovennevnte innskrenkninger i punkt 1 og 2 gjelder også retten til innskudds- og premiefritak.
5. Reglene i § 9 gjelder tilsvarende for midlertidig uførepensjon.

§ 10 Innskudds-/premiefritak ved arbeidsuførhet

1. Dersom forsikringen omfatter innskudds-/premiefritak og inntektsevnen som følge av uførhet er nedsatt med 20 % eller mer, inntreffer retten til helt eller delvis innskudds-/premiefritak fra forsikringen tidligst 12 måneder etter inntektsevnen ble redusert. Det forutsettes at hensiktsmessig behandling og hensiktsmessige tiltak for å bedre arbeidsevnen er gjennomført, samt at det er dokumentert at inntektsevnen er nedsatt på grunn av skade, sykdom eller lyte, i en slik grad at medlemmet ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid.

Dersom forsikringen også omfatter uførepensjon, kan innskudds-/premiefritak tidligst utbetales når medlemmet har framsatt krav på arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, og det må antas at kravet blir innvilget. Ved uføregrad lavere enn folketrygdens krav til utbetaling av arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd, kan likevel innskudds-/premiefritak innvilges når det er tilstrekkelig dokumentert at inntektsevnen er nedsatt på grunn av skade, sykdom eller lyte, i en slik grad at medlemmet ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid.

Det gis innskudds-/premiefritak så lenge reduksjon i inntektsevne er minst 20 %, men ikke lenger enn til medlemmet fyller 67 år (eventuelt til lavere særaldersgrense dersom dette er avtalt) eller dør.

2. Innskudds-/premiefritaksbeløp blir avregnet mot innskudd/premie som skal betales for forsikringen.

§ 11 Melding om krav

Den som vil sette frem krav om uføreytelser, må underrette Nordea Liv så snart som mulig.

1. Informasjonsplikt

Medlemmet plikter å gi opplysninger om alle forhold som Nordea Liv trenger for å kunne ta stilling til kravet. Nordea Liv kan, etter fullmakt fra medlemmet, søke opplysninger hos lege, sykehus, trygdekontor eller andre forsikringsselskaper. Opplysningene og legeerklæringene gis på skjema som er fastsatt av Nordea Liv.

Så lenge uførepensjonen utbetales, plikter medlemmet å holde Nordea Liv underrettet om sin helsetilstand og inntektsevne.

Ved behov for innhenting av opplysninger om medlemmet fra andre enn medlemmet selv, vil Nordea Liv innhente samtykke fra medlemmet i det enkelte tilfellet. Dersom det etter Nordea Livs vurdering ikke foreligger tilstrekkelig dokumentasjon på medlemmets helsetilstand, kan Nordea Liv be medlemmet foreta helseundersøkelser. Når den undersøkende lege er utpekt av Nordea Liv, plikter Nordea Liv å betale legens honorar og medlemmets eventuelle reiseutgifter.

Nordea Liv avgjør på grunnlag av legeerklæringen og de andre opplysningene som blir skaffet til veie, om det foreligger arbeidsuførhet som gir rett til hel eller delvis uførepensjon og/eller premie-/innskuddsfritak.

2. Brudd på opplysningsplikten ved krav om uføreytelser

Den som ved krav om uføreytelser gir uriktige eller ufullstendige opplysninger som foretaket eller medlemmet vet eller må forstå kan føre til at det blir utbetalt uføreytelser han eller hun ikke har krav på, mister ethvert erstatningskrav mot selskapet etter denne og andre forsikringsavtaler i anledning samme hending. Dersom forholdet bare er lite klanderverdig eller det foreligger særlige grunner kan medlemmet få delvis utbetaling (jfr. FAL § 18-1).

Hvis foretaket eller medlemmet med forsett eller av grov uaktsomhet ikke oppfyller sine plikter etter punkt 1, svarer Nordea Liv ikke mer enn det Nordea Liv ville ha dekket om foretaket eller medlemmet hadde oppfylt sin plikt.

§ 12 Pensjoner

1. Beregning av pensjoner når utbetaling starter

Hvis den årlige pensjon blir mindre enn 20 % av folketrygdens grunnbeløp ved utbetaling av barnepensjon, ektefelle-/samboerpensjon eller fullt uttak av alderspensjon, skal Nordea Liv omgjøre pensjonens utbetalingstid til det hele antall år som er nødvendig for at den årlige utbetaling skal utgjøre omlag 20 % av folketrygdens grunnbeløp. Kontantverdien av pensjonen skal være den samme før og etter omregningen.

2. Regulering av pensjoner under utbetaling

Regulering av ektefelle- og barnepensjoner skjer i samsvar med lov om foretakspensjon §§ 5-10 til 5-12. Regulering av uførepensjon etter lov om foretakspensjon og uførepensjon fra fripoliser skjer i samsvar med lov om foretakspensjon §§ 5-10 til 5-12. Regulering av uførepensjon etter lov om tjenstepensjon skjer i samsvar med lov om tjenstepensjon § 8-10.

3. Foreldelse av rett til pensjon

Krav på utbetaling etter pensjonsavtalen foreldes etter FAL § 18-6.

§ 13 Utmelding av forsikringen

1. Slutter medlemmet i foretaket eller av annen grunn trer ut av den gruppe eller de grupper av arbeidstakere som forsikringen omfatter, plikter foretaket å melde medlemmet ut av forsikringen. Foretaket kan ikke melde medlemmet ut av forsikringen så lenge det for medlemmet utbetales uførepensjon eller ytes premie- og/eller innskuddsfritak eller medlemmet ikke er helt arbeidsdyktig. Hvis det gis avslag på søknad om uførepensjon, premie- eller innskuddsfritak, kan utmelding likevel finne sted. Foretaket skal sammen med utmeldingen sende Nordea Liv en erklæring om medlemmets arbeidsevne ved utmeldingen. Foretaket eller Nordea Liv plikter da å gi medlemmet skriftlig bekreftelse om utmeldingen, og forsikringen opphører tidligst 14 dager etter at slik bekreftelse er sendt, jfr. § 15.

Under spesielle forhold kan foretaket med Nordea Livs samtykke, melde medlemmet ut også etter at uførepensjon, premie- og/eller innskuddsfritak er begynt å løpe. Det samme gjelder dersom medlemmet ikke er helt arbeidsdyktig.

Ved forsikringstilfelle som Nordea Liv svarer for i denne tiden, kan Nordea Liv gjøre fradrag i erstatningen i den utstrekning vedkommende i mellomtiden er kommet inn under en tilsvarende forsikring og får erstatning under den.

Nordea Liv godskriver foretakets premiefond for premie som er betalt for tidsrom etter oppgitt utmeldingsdato. Går det mer enn 1 måned fra oppgitt utmeldingsdato til Nordea Liv får melding om denne, tilbakefører Nordea Liv ikke risikopremien for perioden fra oppgitt utmeldingsdato til den dag Nordea Liv mottar meldingen.

2. Når et medlemskap har vart i minst 12 måneder, har medlemmet eiendomsrett til den pensjonskapital/premiereserve som er opptjent på utmeldingstidspunktet, samt en forholdsmessig andel av forsikringens eventuelle tilleggsavsetninger.

Har medlemskapet vart kortere enn 12 måneder og annet ikke fremgår av avtalen, overføres pensjonskapitalen/premiereserven til innskudds-/premierfondet.

For kollektive livrenter blir eventuell premiereserve for ytelsene behandlet slik det fremgår av forsikringsavtalen.

For risikoytelser uten reserveoppbygging gjelder ikke pkt. 2, ref. §§ 6 pkt. 3, 7 pkt. 3, 8a pkt. 4 og 8b pkt. 7.

3. Hvis medlemskapet opphører, plikter Nordea Liv å underrette medlemmet om vedkommendes rett til å fortsette pensjonssparing. Medlemmets øvrige rettigheter går frem av §§ 15 - 17.

§ 14 Opphør av forsikringen

1. Forsikringen opphører dersom foretaket innstiller sin virksomhet eller når det følger av bestemmelse i lov om foretakspensjon at den skal opphøre. Det samme gjelder dersom foretaket sier opp forsikringen eller slutter med innbetalingen og det ikke er midler i fond til dekning av premier. Ved slikt opphør skal det enkelte medlem varsles skriftlig eller på annen forsvarlig måte. For det enkelte medlem opphører forsikringen i så fall tidligst en måned etter at varsel er gitt eller vedkommende på annen måte er blitt kjent med forholdet. Ved forsikringstilfeller som Nordea Liv svarer for i denne tiden, kan Nordea Liv gjøre fradrag i

erstatningen i den utstrekning vedkommende i mellomtiden er kommet inn under en tilsvarende forsikring og får erstatning under den.

2. Ved opphøret har det enkelte medlem eiendomsrett til den pensjon som er opptjent på opphørstidspunktet.
3. Dersom det ved opphøret er midler i innskudds-/premiefond, skal disse brukes i samsvar med de bestemmelser som går frem av lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold og lov om foretakspensjon.
4. Nordea Liv plikter å underrette medlemmet om vedkommendes rett til å fortsette forsikringsforholdet ved selv å betale innskudd/premie. Andre rettigheter medlemmene har etter opphør av forsikringen, fremgår av vilkårene §§ 15 - 17.
5. Dersom opphøret skyldes overføring av forsikringen til annen institusjon (flytting), gjelder ikke bestemmelsene i denne paragraf.

§ 15 Medlemmets rett til fortsettelsesforsikring etter utmelding av forsikringen

Medlem som etter utmelding av forsikringen (jfr. § 13) eller etter forsikringens opphør (jfr. § 14) ikke er medlem av annen innskudds- eller foretakspensjonsordning, har rett til å opprettholde sin forsikring i samsvar med bestemmelsene i FAL § 19-7. Premien for forsikringen beregnes etter den premietarif som til enhver tid gjelder for individuelle forsikringer utgått av kollektiv pensjonsforsikring.

Retten til å opprettholde forsikringen må benyttes innen 6 måneder.

Disse forsikringsvilkår gjelder også for fortsatt pensjonsforsikring i den utstrekning de lar seg anvende på disse. De rettigheter og plikter som foran er tillagt foretaket, går da over på medlemmet.

Ved individuell fortsettelse av forsikringsdekningen vil forsikringen omfatte de ytelser som vedkommende var sikret på oppgitt utmeldingsdato av forsikringen.

§ 16 Innbetalinger til fortsettelsesforsikringen

Premie beregnes fra den dag forsikringen går over til å bli individuell forsikring, dvs. når medlemskap i forsikringen opphører, jfr. FAL § 11-2. Premie for forsikringen forfaller til betaling etter angitt betalingsfrist.

§ 17 Gjenkjøp

Opptjente rettigheter kan ikke gjenkjøpes.

§ 18 Tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering

Enhver som fremmer krav om utbetaling fra forsikringen må legge frem forespurt dokumentasjon knyttet til tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Utbetaling kan først finne sted etter at Nordea Liv har mottatt, og hatt rimelig tid til å vurdere, slik informasjon. Dersom utbetaling blir utsatt med bakgrunn i at forespurt dokumentasjon ikke er mottatt eller er mangelfull, vil Nordea Liv ikke være erstatningsansvarlig for følgene av utsatt utbetaling og/eller ikke være ansvarlig for forsinkelsesrenter.

§ 19 Endring av regelverket

Nordea Liv kan i forsikringstiden gjennomføre endringer i forsikringsavtale, forsikringsvilkår, premier og omkostninger for forsikringen, jfr. FAL § 19-8. Endringer i premier og omkostninger meldes til Finanstilsynet.

Dersom regelverket blir endret til ugunst for medlemmene eller foretaket, skal disse varsles skriftlig eller på annen forsvarlig måte.

§ 20 Krig og annen katastrofe

Forsettlig atferd

Rett til utbetaling foreligger ikke ved arbeidsuførhet som medlemmet eller den som har rett til erstatning forsettlig har fremkalt eller forverret. Nordea Liv er likevel ansvarlig hvis medlemmet på grunn av alder eller sinnstilstand ikke kunne forstå rekkevidden av sin handling.

Farlig aktivitet

Nordea Liv er ikke erstatningsansvarlig hvis forsikringstilfellet er inntruffet som følge av deltakelse i ekspedisjoner til farefulle områder, fjellklatring, motorsport, luftsport, dykking dypere enn 30 meter, eller andre farefulle aktiviteter.

Reiser og opphold i krigsfarlige strøk

Nordea Liv er ikke erstatningsansvarlig hvis medlemmet i løpet av de 2 første årene etter at forsikringen trådte i kraft eller sist ble gjenopptatt, tar opphold eller reiser utenfor Norge i områder hvor det foregår eller er fare for krigshandlinger (væpnet konflikt, opprør, krig eller krigslignende handlinger), og dør eller blir arbeidsufør som følge av dette. Slike områder oppgis av Nordea Liv på forespørsel.

Nordea Liv er ikke ansvarlig hvis medlemmet dør eller blir arbeidsufør som følge av deltakelse i krig som Norge ikke er med i, eller som følge av deltakelse i politiske uroligheter utenfor Norge.

Kjernefysiske reaksjoner og stråling

Selskapet er uten ansvar for skade som er relatert til, indirekte forårsaket av, resultert i, eller står i forbindelse med kjernefysisk reaksjon og kjernefysisk stråling.

Reduksjon av forsikringsutbetaling

Erstatningssummen kan bli nedsatt forholdsmessig dersom det samlede krav mot Nordea Liv som følge av en katastrofe, pandemi eller lignende skulle overstige Nordea Livs økonomiske evne til fortsatt drift.

Hvis Norge kommer i krig kan myndighetene bestemme reduksjon i forsikringsytelsene eller andre nødvendige endringer i livsforsikringsavtalene jfr. forsikringsvirksomhetsloven § 9-26.

§ 21 Endringer i forsikringen

Foretaket kan når som helst gjøre avtale med Nordea Liv om endringer i forsikringen. En slik endring må ikke redusere de rettigheter som er opptjent på tidspunktet for endringen.

§ 22 Overføring av forsikringer

Foretaket kan flytte forsikringen til annen pensjonsinnretning (forsikringsselskap, pensjonskasse) i henhold til de enhver tid gjeldene lover og regler for flytting av forsikringer. Nordea Liv følger bransjeavtale for flytting og vil belaste flyttegebyr etter gjeldene satser på flyttetidspunktet.

§ 23 Uforutsette hindringer

Nordea Liv er ikke ansvarlig for eventuelle tap som måtte oppstå på grunn av omstendigheter som krigsutbrudd, terrorangrep, opprør, blokad, beslag, brann, uvær, streik, lockout og andre lignende hendelser som selskapet ikke rådet over og som har berørt eller innvirket på oppfyllelse av avtalen.

§ 24 Tvister og verneting

Tvister som oppstår i forbindelse med forsikringen, kan bringes inn for Finansklagenemda i samsvar med FAL § 20-1. En sak som nemnda har realitetsbehandlet, kan bringes direkte inn for tingretten. Forsikringen er underlagt norsk rett, og søksmål mot Nordea Liv må reises ved Bergen tingrett.

§ 25 Styringsgruppe

Når forsikringen omfatter 15 eller flere medlemmer, skal foretaket opprette en styringsgruppe hvis form og oppgaver er beskrevet i lov om innskuddspensjon § 2-6. Gruppen skal bestå av minst tre personer, hvorav minst en skal velges av og blant medlemmene. Gruppen skal uttale seg i saker som gjelder forvaltning og praktisering av forsikringen.